

Clústers: eines per a la competitivitat en el territori

Xavier Amores i Bravo i Raül Blanco i Díaz

29

1. La política de clústers, exemples a Europa, Espanya i Catalunya

La política industrial a Catalunya ha tingut històricament moltes iniciatives vinculades amb el suport als clústers, no per una moda passatgera, sinó perquè en gran part la pròpia distribució de les nostres indústries respon a aquesta realitat, al “know-how” existent a Catalunya en aquest àmbit i a la voluntat política de diversos responsables del Govern de la Generalitat i determinades administracions locals. Un clúster és una concentració geogràfica d'indústries d'un mateix negoci o de la cadena de valor d'aquest, múltiples proveïdors i empreses de serveis interdependents, així com associacions, centres de formació, centres tecnològics i especialitzacions de recerca que responen a la realitat de les indústries d'aquest territori. Existeix un consens ampli que els clústers permeten una major eficiència relativa de les economies com a conseqüència de l'increment de la productivitat, la millora de la capacitat d'innovació i l'estímul a la formació de noves empreses.¹

Sovint també es fa referència al concepte de districte industrial marshallià, que té el seu origen en les investigacions fetes per Alfred Marshall sobre l'obtenció de rendiments creixents a la indústria, que podien ser mitjançant la capacitat de grans empreses o per la concentració de petites empreses que cooperessin i competissin entre elles. Aquests treballs van ser ampliat i enriquits dècades més tard per Giacomo Becattini. El concepte de clúster, més ampli, fa referència a xarxes transectorials que comprenen empreses

---

¹ Porter M. (2003) “The economic performance of Regions. Measuring the role of clusters”.

competidores i complementàries que participen en la cadena de valor, d'empreses interdependents en una determinada geografia, amb relacions verticals i laterals. Tot i que les discussions sobre les diferències conceptuals entre districtes industrials i clústers poden ser interessants a nivell acadèmic, hem decidit utilitzar majoritàriament el concepte de clúster al llarg de l'article, ja que és el més habitualment utilitzat per la mateixa UE com a instrument de política industrial, per la importància creixent d'aquest concepte en la nova economia, més basada en una cultura de la competitivitat (i no tant del territori), perquè contempla tant les pimes com les grans empreses i perquè creiem que és el que millor pot reflectir la realitat catalana.

Tenim exemples clars de clústers al llarg de tota Catalunya: la indústria de l'alimentació del porc i la maquinària d'alimentació a les Comarques Gironines i Osona, el moble a la Sènia i la Garriga, la maquinària agrícola a Lleida, els carrossers a Arbúcies o els clústers vinculats amb els productes farmacèutics o les arts gràfiques a l'àmbit metropolità Barcelona. No és ni molt menys l'objectiu anomenar-los tots, per això, ja existeixen excel·lents publicacions realitzades pel Govern català², en tot cas, simplement destacar la seva existència. Com afirma el responsable de la política de clústers del CIDEM³, a Catalunya tenim 42 clústers, formats per 9.000 empreses i 235.000 treballadors amb més de 45.000 milions de facturació. Són el 26% del total d'empreses, el 36% del total de treballadors i el 39% del total del volum de negoci, aquestes xifres posen de manifest la seva importància en qualsevol política per la competitivitat.

A més del que ja avui identifiquem com a clústers, per la importància de les seves xifres i el volum que representen, podríem afegir-hi el conjunt de polítiques industrials que sense dependre de les definicions més teòriques i objectius del que és o no és un clúster, també empen aquesta unitat d'anàlisi per promoure la competitivitat d'un conjunt d'empreses. És a dir, els governs no només es preocupen dels clústers que ja existeixen, sinó també de promoure aquells que seran rellevants en el futur, ja sigui pel seu potencial de creixement o perquè són estratègics com a país. Així doncs, administracions com l'Ajuntament de Barcelona o el mateix Govern de Catalunya treballen utilitzant

² Hernández J.M. et al. "Sistemes Productius Locals a Catalunya", Papers d'Economia Industrial, 21. Departament de Treball i Indústria. Barcelona, 2005.

³ Ferràs, X. "Government Support for Clusters in Catalonia". 1st Symposium on Urbans clusters

eines pensades pels clústers pre-existents -aquells que identifiquen tots els estudis- amb d'altres que poden ser-ho en el futur. D'aquesta manera, la política de clústers també és un instrument per diversificar la seva realitat econòmica: el foment de clústers emergents en tecnologies incipients o emergents, els clústers urbans que s'estan prioritzant, els parcs científics i tecnològics que intenten clusteritzar empreses en funció de tecnologies o negocis, i fins i tot realitats econòmiques que fins fa uns anys es basaven en polítiques empresa a empresa, com és el cas de determinats serveis (serveis compartits o "shared services" en el 22@ per exemple, determinats negocis dintre de les indústries culturals o els serveis intensius en coneixement).

31

La UE ha establert el suport als clústers com un dels eixos pel desenvolupament d'una economia del coneixement utilitzant els Fons Estructurals Europeus, promouen mesures pel seu suport i realitzen nombrosos estudis com l'"Eurobarometer Team"⁴ per discernir quin és el paper dels clústers per fomentar la innovació, com participen les empreses, el grau de competència, el seu paper pel desenvolupament empresarial o el rol de les institucions. Alguns dels resultats ens indiquen encara la tasca que manca per fer, segons aquest estudi a Espanya només un 9% de les empreses participaven realment en un clúster (recollint dades i indicadors sobre la participació de les empreses en la realitat del clúster), en comparació amb el 24% de la UE o el 84% del Regne Unit.

La utilització del clúster per fomentar la innovació i la competitivitat està justificada segons la UE per evitar l'excessiva dispersió dels recursos en algunes regions o països, és a dir, la manca d'una voluntat política per la priorització en determinats casos redueix la capacitat potencial de desenvolupar-se i diferenciar-se. Un altre exemple clar de la importància creixent dels clústers, és el suport explícit del VII Programa Marc (2007-2013) als clústers orientats a la recerca dins del programa orientat a les Regions del Coneixement.

Recentment a Espanya, el Ministeri d'Indústria Turisme i Comerç també ha promogut les Agrupacions d'Empreses Innovadores o clústers innovadors mitjançant diversos ajuts destinats a la realització de plans estratègics, la contractació de personal per dinamitzar el clúster i finançament de projectes en el clúster. Es tracta d'una iniciativa clarament diferenciada i complementària dels consorcis formats per grans projectes d'R+D que

---

⁴ "2006 Innobarometer on cluster's role in facilitating innovation in Europe"

utilitzen ajuts com el CENIT o les plataformes tecnològiques. És a dir, dues polítiques, una de caràcter eminentment tecnològic amb objectius clars i delimitats en el temps i pressupostàriament (en el marc d'un projecte d'R+D) i una altra per desenvolupar projectes innovadors en el si dels clústers i sobretot, i més important encara, introduir l'estratègia en la realitat territorial a llarg termini i la seva concreció en múltiples projectes.

32

Aquest tipus d'iniciativa és especialment interessant, en primer lloc perquè ha promogut la concurrència competitiva en la política de clústers, és a dir, són els propis clústers o les economies locals i regionals que els promouen, qui han de presentar un projecte de creixement, amb potencial innovador i d'internacionalització però valorats en el marc d'uns criteris objectius per decidir si el projecte és finançable, i no basats en una decisió subjectiva, de vegades en funció de modes o en la potencial capacitat de grup de pressió davant l'administració. En segon lloc, ha facilitat que en aquelles regions on la política de clústers estava poc desenvolupada es generi una demanda per part dels propis clústers que les administracions més properes han de respondre ara i en el futur; i en aquelles regions on estava parametrizada i establerta una política de clústers ha reforçat aquesta estratègia, ha facilitat un major finançament i fins i tot ha promogut l'aparició de nous projectes i realitats que havien pogut passar més desapercbudes pels propis governs.

En gran part, aquestes iniciatives tenen el seu origen en els estudis realitzats els anys 2004-2005 de la Direcció General de la Pyme per fer un mapa dels districtes industrials a Espanya, que van permetre detectar 237 districtes industrials amb el 46,8% de l'ocupació industrial i on es detectaven fins a 35 districtes a Catalunya. Cal destacar la divergència en la detecció de clústers entre un estudi i el realitzat pel govern de Catalunya, en part per les metodologies diferents emprades en cadascun dels estudis i que podrien ser objecte de discussió sobre la bondat dels respectius diagnòstics. En tot cas, més enllà dels districtes industrials o clústers detectats, tots dos mostren el potencial dels clústers catalans en l'economia catalana i espanyola.

2. Catalunya, experiències pioneres en política de clústers

Ara bé, més enllà de la teoria i la voluntat indubtable de tots els darrers governs a Catalunya i a gran part d'Europa en materialitzar el suport als clústers, intentem discernir diferents fases en el marc d'aquesta eina fonamental per la política industrial.

Les primeres fites de la política industrial a Catalunya les podem situar al 1985 amb la creació de l'agència de desenvolupament econòmic del país, el Centre d'Innovació i Desenvolupament Empresarial, que esdevé fins a l'actualitat l'ens executor de la política industrial a Catalunya, seguint les directrius marcades per la Secretaria d'Indústria.

El CIDEM comença la seva trajectòria amb una estratègia inicial agressiva focalitzada en l'atracció d'inversió estrangera, amb projectes molt importants en els àmbits de l'automoció i l'electrònica de consum.

33

Posteriorment, l'any 1992 la consultora Monitor Company realitza per encàrrec de la Generalitat un estudi sobre els avantatges competitius de Catalunya, tot aplicant la metodologia d'anàlisi de Michael Porter⁵. L'aplicació catalana de Porter permet identificar els clústers industrials a Catalunya i fer palès que les premisses d'interrelació entre proveïdors, productors i clients tenen una influència positiva en la competitivitat d'aquests.

L'estudi va identificar vuit clústers on Catalunya podia tenir un creixement diferencial: manufactures de disseny, sistemes industrials, components i electrodomèstics, turisme, gran consum, química bàsica, salut, coneixement i finances. És una primera aproximació a la realitat dels clústers catalans, que seria molt més detallada en futures publicacions de la mateixa Generalitat anys després.

Posteriorment a l'estudi, va néixer el Pla de foment de la competitivitat 1993-1996, que tot i tenir en l'estudi de Monitor Company una referència important, dibuixa grans línies horitzontals (internacionalització, serveis a les empreses, reequilibri industrial i territorial, qualitat, etc.). Aquest pla no va arribar a concretar-se en plans d'acció integrals per a cadascun dels clústers, però sí que des de l'aleshores Direcció General d'Indústria es van realitzar contactes amb les empreses que formaven els diversos clústers, jugant així un rol articulador i catalitzador en el sector industrial⁶. Es van subcontractar els projectes d'actuació a 25 microclústers a consultors externs especialitzats, però indubtablement, l'esforç realitzat en estudis no es va aprofitar suficientment en plans

⁵ Porter, M. "La ventaja competitiva de las naciones". Ed. Plaza&Janés, Barcelona 1991.

⁶ Conejos et al. "Canvi estratègic i clústers a Catalunya", Papers d'Economia Industrial, 12. Departament d'Indústria, Comerç i Turisme. Barcelona, 1997.

executius per a la millora de la competitivitat dels respectius clústers i amb el lideratge clar per part de la mateixa administració.

No va ser fins a finals de l'any 2003, quan la política de suport al clústers va rebre un fort impuls amb l'arribada a la Secretaria d'Indústria de la Generalitat i al Ministeri d'Indústria l'any següent, de reconeguts acadèmics catalans en aquesta matèria que conjuntament amb tècnics d'Indústria i del CIDEM defineixen els eixos d'una nova política de clústers.

34

Aquest impuls fa néixer les iniciatives i les línies mestres de la política industrial que encara avui són vigents. Destacant en l'àmbit dels clústers, la implementació de taules sectorials (automoció, tèxtil i electrònica de consum), la creació de l'Observatori de Prospectiva Industrial (OPI) com a centre d'estudis i diagnòstic dels clústers a Catalunya, i com a base per a l'actuació individualitzada a cadascun d'ells del departament de desenvolupament empresarial del CIDEM. L'OPI, un cop publicat el Mapa dels Sistemes Productius Locals,⁷ realitza la definició de negoci, l'anàlisi competitiu, estratègic i els suggeriments d'actuació en els clústers que es van seleccionant per fer actuacions. El CIDEM actua posteriorment implementant línies de suport als clústers basant-se en aquest diagnòstic i treballant de manera proactiva amb les empreses i agents representatius del clúster per fomentar la millora de la seva competitivitat mitjançant els diferents instruments pel canvi estratègic, el canvi tecnològic i la internacionalització. A la vegada posen a disposició dels clústers línies d'ajut en concurrència competitiva per realitzar diagnòstics o implementar projectes conjunts. Entre els clústers diagnosticats i treballats fins ara destaquen alguns com el de producció d'aixetes del Baix Llobregat, el metall-mecànic del Ripollès, el del tèxtil-moda o el de motocicletes a nivell de tota Catalunya.

Malauradament, els canvis orgànics i directius successius han restat continuïtat i força a l'impuls inicial d'aquesta etapa. Cal dir, però, que ja hi ha experiències destacades d'èxit i les iniciatives dutes per part del Ministerio de Industria, Turismo y Comercio han permès complementar i reforçar iniciatives a Catalunya, donant impuls a nous projectes i oferint noves vies de finançament a més de les que posava a disposició dels clústers el propi OPI i el CIDEM.

---

⁷ Hernández J.M. et al. "Sistemes Productius Locals a Catalunya", Papers d'Economia Industrial, 21. Departament de Treball i Indústria. Barcelona, 2005.

3. Nous models cap a l'èxit: clústers urbans, nous entorns per a facilitar la innovació i parcs científics i tecnològics

En els darrers anys s'han multiplicat diverses iniciatives que han contribuït a reforçar la política de clústers en general i a Catalunya en particular. En distingirem tres que per les seves característiques mereixen especial atenció: la irrupció dels parcs científics i tecnològics com a espais de desenvolupament de clústers, les polítiques de desenvolupament de clústers urbans i els nous instruments de suport a espais i entorns per a facilitar la innovació:

35

- En els darrers anys, s'han incrementat el nombre de parcs científics i tecnològics a Catalunya; la pròpia definició de Parc, que té en consideració el necessari punt de trobada entre l'oferta científico-tecnològica i la demanda empresarial, ha conduït a la creació de nous clústers que fa uns quants anys ni tan sols existien. Probablement, el cas més utilitzat per exemplificar aquesta tendència és el Parc Científic de Barcelona, que amb una voluntària especialització en els sectors vinculats amb la farmàcia i la biotecnologia, la creació de múltiples *spinn offs* en aquests àmbits, la interacció entre centres de recerca i departaments d'R+D d'algunes de les empreses més rellevants en el sector ha portat a la creació d'un nou clúster en l'àmbit de la biotecnologia. Si bé és cert que no sempre l'especialització de determinats parcs científics i tecnològics s'ha dut a terme amb èxit i que, fins i tot, la irrupció d'un gran nombre de parcs en poc temps pot posar en risc el finançament i la viabilitat de tantes iniciatives, és una oportunitat en la creació de nous clústers i caldrà estar amatent a l'evolució en l'ocupació d'aquests parcs, la decisió de les Universitats implicades en la ubicació de noves infraestructures de recerca i les polítiques de suport a la creació de noves empreses en aquest àmbit. Casos com el Tecnoparc de Reus amb una certa especialització en nutrició i salut, la química a Tarragona o l'agroalimentari a Lleida tenen l'avantatge que són coherents amb la realitat industrial del seu territori, que en alguns casos ja compta amb un clúster existent i, per tant, poden ser una eina de reforç i un catalitzador del mateix i, en altres casos, l'oportunitat de ser la llavor d'un clúster nou amb el suport d'alguna empresa tractora. Ara bé, la racionalització de les polítiques de suport als parcs científics i tecnològics, les especialitzacions, l'equilibri i la coordinació entre ells són factors clau que també caldrà avaluar per l'èxit de la xarxa de parcs catalans i els nous clústers que s'hi estan creant.

• Barcelona, mitjançant el 22@, ha liderat la iniciativa de crear Clústers urbans que responen a una visió estratègica de futur que vol respondre als principals reptes de la competitivitat a què es veuen sotmesos també a les ciutats: atraure noves inversions en sectors clau, atraure talent vinculat amb els clústers -probablement el recurs més escàs i valuós i pel qual lluiten els països més avançats-, potenciar l'emprenedoria i aconseguir massa crítica en sectors d'alt creixement⁸. A la vegada, han aconseguit una transformació urbana integrant aquesta realitat econòmica amb una realitat social que no pot ser aïllada. Aquesta transformació ha implicat inversions de gairebé 200M€, contribuint a posicionar Barcelona com una ciutat innovadora, així com a un major creixement econòmic de la ciutat. L'especialització en àmbits com les TIC, el Media, les Tecnologies Mèdiques o l'Energia, les inversions en nous centres de suport a les empreses, infraestructures tecnològiques i la concentració d'empreses en aquestes tecnologies i negocis, són la constatació de la materialització de nous clústers, en àrees de potencial creixement que seran cabdals per la competitivitat de Catalunya i el posicionament de Barcelona en el mapa de les ciutats innovadores.

• Més enllà de les eines i instruments del govern de suport als clústers descrits en l'apartat anterior, cal destacar iniciatives que transcendeixen l'àmbit de les subvencions o incentius i que pretenen aconseguir un posicionament de Catalunya en àmbits amb un fort potencial econòmic. Probablement el cas més reeixit és la Bioregió, que es vol configurar com un entorn per facilitar la innovació en el marc de Catalunya, que impulsa instruments per la seva pròpia gestió i que utilitza instruments habitualment emprats en els clústers. La Bioregió pretén consolidar Catalunya com a referent internacional del sector farmacèutic i contribuir al desenvolupament de la biotecnologia, amb una recerca d'excel·lència, un teixit empresarial competitiu i un sistema de transferència de coneixement sòlid i dinàmic, impulsat de manera compartida pel govern de la Generalitat mitjançant diversos departaments, la indústria i les institucions de recerca pertanyents al sector. Aquesta actuació respon a una tendència creixent a nivell europeu en el model regional de desenvolupament basat en el suport als anomenats bioclusters. De fet, des de l'abril de 2005, la Bioregió forma part de l'*Eurobiocluster South*, una xarxa de 24 universitats i unes 300 empreses que sorgeix de la federació de regions i ciutats dedicades a les ciències

---

⁸ Barceló, Miquel, "La ciutat digital". Editorial Beta, Barcelona 2001.

de la vida i la biotecnologia, en l'àmbit geogràfic entre Barcelona-Lyon-Heidelberg. Les actuacions de la Bioregió s'orienten cap a la consecució de tot un seguit d'objectius estratègics compartits: la consolidació d'una recerca d'excel·lència tant pública com privada i d'escala internacional, la millora de la valoració i comercialització de la recerca en ciències de la salut i de la vida, l'augment de la competitivitat de les empreses existents i la consolidació d'un nou teixit empresarial, el foment d'una formació de qualitat en ciències de la salut i de la vida i de caràcter emprenedor i l'avenç cap a una perfil de societat més informada i amb una millor percepció pública de la biotecnologia. En contrast, existeixen experiències fallides, per aquest motiu, fóra bo que iniciatives com la de la Bioregió, amb un enfocament a llarg termini i amb la participació de l'administració i les empreses, s'estenguessin al que probablement sigui el clúster industrial més important del país, l'automoció, on encara la interlocució es fa de forma molt segmentada i no s'ha aconseguit en el decurs dels anys donar una estructura formal de clúster que permeti una interacció contínua i efectiva entre totes les parts.

37

Totes aquestes actuacions, cal contextualitzar-les en un marc europeu i global on les bones pràctiques i les experiències d'èxit en la política de clústers s'han multiplicat en els darrers anys. Exemples com els següents il·lustren com la tradició industrial i les polítiques iniciades als anys 80, en alguns casos, enllacen amb les polítiques de futur lligades a la innovació i als nous clústers de l'economia del coneixement:

- Les actuacions del Govern Basc en matèria de clústers, amb una aposta forta des dels anys 80 per clústers com el de la màquina-eina i una potent xarxa de centres tecnològics estructurada al voltant de cadascun d'ells.
- Els pols de competitivitat francesos, iniciativa sorgida del govern estatal l'any 2004, que estructura en un espai geogràfic determinat empreses d'un sector concret, centres de formació i de recerca pública i privada. En el cas francès, cal indicar que previ a la iniciativa estatal ja hi ha havia regions que treballaven amb metodologia de clúster com Rhône-Alpes, fet que explica que no sigui casual que l'entorn de Lió i Grenoble sigui on trobem alguns dels pols de competitivitat més rellevants de França, com Minalogic (dedicat a la nanotecnologia), Lyonbiopôle (salut i biotec) i Axelera (química i medi ambient).

- Els centres de competència de l'àrea metropolitana d'Stuttgart (Baden-Württemberg) que funcionen mitjançant xarxes d'empreses, centres de recerca que treballen plegats en programes científics sectorials. L'agència de desenvolupament regional (WRS) dóna suport només al procés de formalització del centre i a la persona responsable de la coordinació, mantenint la responsabilitat als socis del projecte, assegurant així la seva implicació. Destaquen per exemple el centre de mecatrònica i els dos creats al voltant de les energies renovables.

- Finalment, un exemple clàssic és el dels districtes industrials italians, perfectament retratats a l'obra de Giacomo Becattini. Partint d'arrels centenàries, i d'estretes vinculacions històrico-culturals, els districtes industrials tèxtils de Prato (Toscana) o de Carpi (Emilia-Romagna) han superat greus crisis com la dels 80 i l'actual, a través de les polítiques de foment de la innovació i el disseny.

4. Tendències i reptes de futur

Tot i que a Catalunya i Espanya s'han fet grans esforços, especialment en els darrers anys i amb un suport més gran per part de la UE, encara queden molts reptes i aspectes que caldrà considerar pel futur desenvolupament d'una política pels clústers més cohesionada, més eficient i amb més capacitat transformadora de la realitat econòmica catalana. A continuació, es recullen algunes propostes i reflexions a tenir en compte :

- Cal una major cohesió, creant estructures estables de cooperació entre les diferents administracions implicades en la competitivitat dels clústers (UE-Estat-Governos Regionals-Administració local), així com les relacions interdepartaments en el marc de cadascun dels Governos. Així, per exemple, la fusió entre el CIDEM i el COPCA són una excel·lent oportunitat per una major cohesió i eficiència en les polítiques de clúster, però hauria de ser només un primer pas per la consolidació i l'estabilitat de les relacions amb d'altres departaments que poden tenir-hi implicacions sectorials o instruments propis de suport a la competitivitat dels clústers.

- A nivell de diagnòstic i estudi, cal potenciar la tasca realitzada per l'Observatori de Prospectiva Industrial, per permetre arribar en els propers anys als 42 sistemes de producció locals detectats.

- L'increment de l'aplicació en sectors no industrials de les bones pràctiques i eines de suport al clúster, especialment en els serveis intensius en coneixement com les enginyeries, però també en àmbits com les indústries culturals o els serveis socials. En aquest darrer cas, cal destacar que les tendències demogràfiques i les novetats legals, com la Llei de la Dependència, comportaran canvis socioeconòmics rellevants en les properes dècades i obriran importants oportunitats de negoci, més enllà de la pròpia cobertura de serveis que realitzi el sector públic.

39

- Cal afavorir aquells instruments de suport als clústers basats en la concurrència competitiva que permetin una major objectivitat en la prioritització i les diverses actuacions a realitzar amb els clústers, evitant d'aquesta manera les possibles actuacions subjectives que porten a determinades administracions, sobretot de caràcter local o supramunicipal, a potenciar diferents clústers que consideren "de futur" o "estratègics" com el Bio, les TIC, etc, o bé a pressions de determinats sectors industrials propers però que no responen a les realitats i capacitats diferencials del territori ni a les seves potencialitats, i menys a la necessària prioritització estratègica com a país per concentrar recursos i aconseguir massa crítica. D'aquesta manera, es podria compaginar de manera equilibrada una política de clústers que s'impulsen des de l'administració amb una estratègia clara ("top-down"), i la pròpia capacitat dels clústers existents per canalitzar aquelles propostes més competitives i amb major potencial ("bottom-up").

- Molt relacionat amb el punt anterior, cal considerar que el reequilibri territorial no pot ser utilitzat contínuament com a arma en el debat de la política industrial, ja que si ho analitzéssim, tota iniciativa nascuda de forma artificial i sense objectius clars de creixement a mig i llarg termini acaba essent infructuosa. En contraposició, no totes les iniciatives han de centrar-se a l'àrea metropolitana, cal explotar al màxim les potencialitats de cada territori.

- En l'impuls a una certa autogestió i lideratge en els clústers, el paper dels diferents agents, especialment dels directius d'aquests clústers, és fonamental per al seu èxit futur. L'administració conjuntament amb els principals agents vinculats amb el clústers han de fomentar la creació d'estructures que potenciïn la competitivitat del clúster, les aliances internacionals i els projectes tractors en el si del clúster.

- S'han de potenciar les xarxes internacionals i els fòrums de trobada per compartir bones pràctiques. Participant en projectes europeus capdavanters amb les regions més avançades d'Europa i amb els nostres veïns de l'Euroregió, incloent en aquests projectes no només a les empreses sinó també a les administracions catalanes, que moltes vegades immerses en la rutina diària no copsen els duradors beneficis d'aquests projectes.

40

- Cal apostar per un veritable dimensionament dels clústers industrials; aquest dimensionament pot establir-se en els lligams entre clústers amb àmbit coincidents o potencials sinergies que mitjançant una major col·laboració i d'una manera més estreta poden competir de manera global. A Catalunya podríem parlar de les relacions entre els clústers vinculats amb l'alimentació a Girona, Lleida i Tarragona mitjançant l'anella agroalimentària i, a la vegada, la relació amb el clúster biotecnològic de Barcelona amb el que pot haver-hi múltiples punts de contacte amb aplicacions d'alimentació funcional.

- Establir una certa visió de clúster en diverses polítiques de suport a l'empresa, per exemple l'atracció d'inversions, els projectes tractors d'R+D, la transferència tecnològica o la creació de noves empreses de base tecnològica.

- Aprofitar els projectes d'R+D transnacionals o els CENITS per potenciar les relacions entre clústers o consolidar empreses properes o que pertanyen a un mateix clúster, però que no tenen ni estructura organitzada ni voluntat de col·laborar a llarg termini. D'aquesta manera, com més economies de xarxa es generin a través d'aquests projectes concrets, més forts i arrelats seran els fonaments del clúster.

- Afavorir amb els processos de compra pública, el foment dels propis clústers, multiplicant les relacions entre administració-universitat-empresa, especialment en aquells clústers incipients basats en noves tecnologies.

- I probablement, el més important, marcar prioritats, com bé sabem tots, a tota economia els recursos són escassos i per tant, caldrà establir prioritats clares; el pressupost no arriba per actuar a tots els territoris ni a tots els sectors, però cal garantir per part de l'administració l'oportunitat que els clústers i els territoris on

Xavier Amores i Bravo i Raül Blanco i Díaz

es troben es desenvolupin sempre i quan plantegin projectes de fort creixement econòmic i sostenible pels propers anys.

Com a corol·lari de tots els postulats anteriors, ens agradaria dir que per ser efectiva, la política industrial ha de gaudir de continuïtat, d'estabilitat, de prioritats clares, d'ambició i de visió estratègica a llarg termini. Només així, els beneficis recollits en el futur seran majors i es podran traduir en una millora de la competitivitat del teixit empresarial, que generi una millora de la nostra renda per càpita i, finalment, del nostre nivell de benestar i cohesió social.

41

